

Gåing

Den glemte transportformen

Guro Berge, sosiolog og seniorrådgiver i Viken fylkeskommune
Gåseminar, Statens vegvesen 21. September 2021

Hvem har glemt?

- Planleggere og utbyggere
- Veieiere
- Vi - folket

Hvem trenger de gående?

- Vi
- Gata
- Byen
- Næringslivet

Jeg skal snakke om

- Gåing
- Gåkultur
- Gåing i hverdagen
- Gata og de gående
- Byen og de gående

Litt om gåing

Pax leksikon:

Fotgjengere

...Fotgjengerne praktiserer den gamle skikken å forflytte kroppen ved å plassere føttene direkte på bakken (for så alternerende å plassere en fot foran den andre i ønsket bevegelsesretning). Dette er den mest tilpasningsdyktige transportmetode som har vært utviklet.

Foto: pixabay.com

Foto: Fra Stockbilder

Gåing som transportform

- ▶ Veitrafikklovgivningen bruker begrepene fotgjenger og gående.
- ▶ Trafikkreglenes definisjon av gående i § 2 nr. 3 inkluderer personer som ferdes til fots og den som
 - a) går på ski eller rulleski,
 - b) fører rullestol eller sparkstøtting eller aker kjelke,
 - c) leier sykkel eller moped, triller barnevogn eller bruker lekekjøretøy.
- ▶ Dette inkluderer personer som bruker hjelpemidler som rullator, rullestol (elektrisk og manuell), scooter, førerhund, mobilitetsstokk eller lignende

Foto: Guro Berge

Kilde: Stockbilder

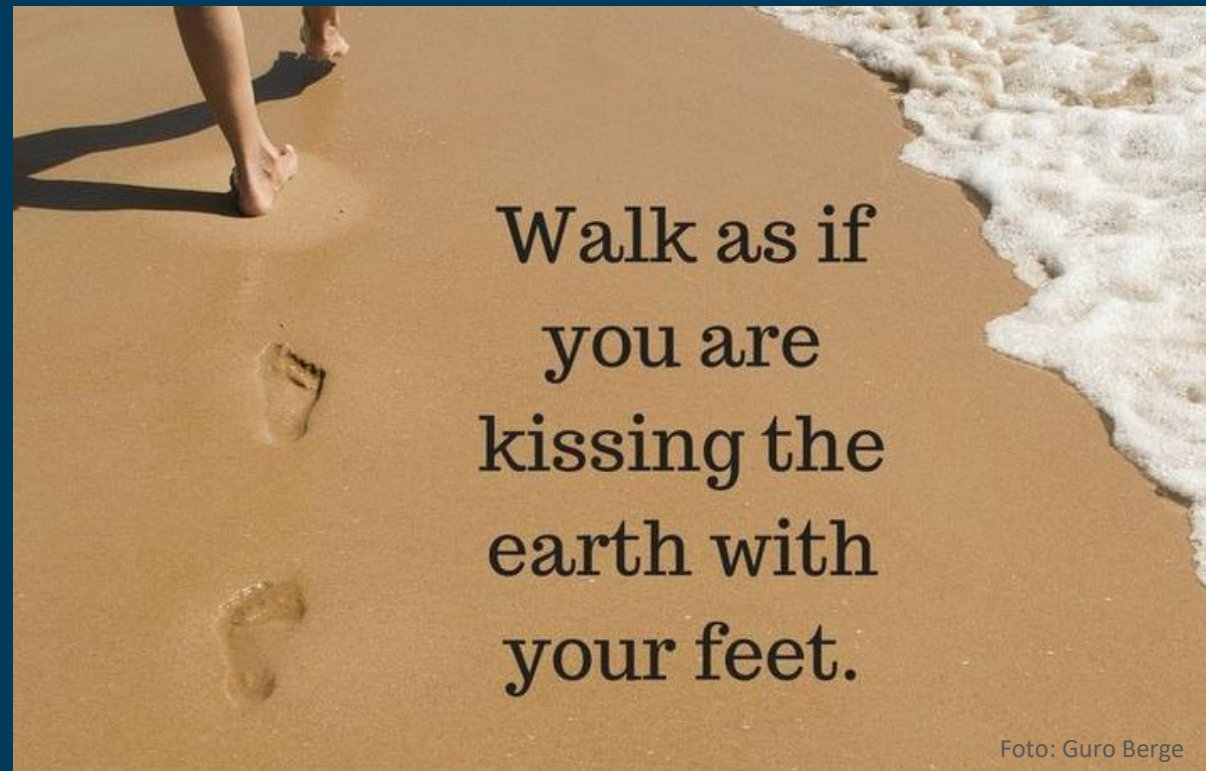
Kilde: Stockbilder

Fotgjengeraktiviteter

Foto: Alf Støle

Gåing som meditasjon

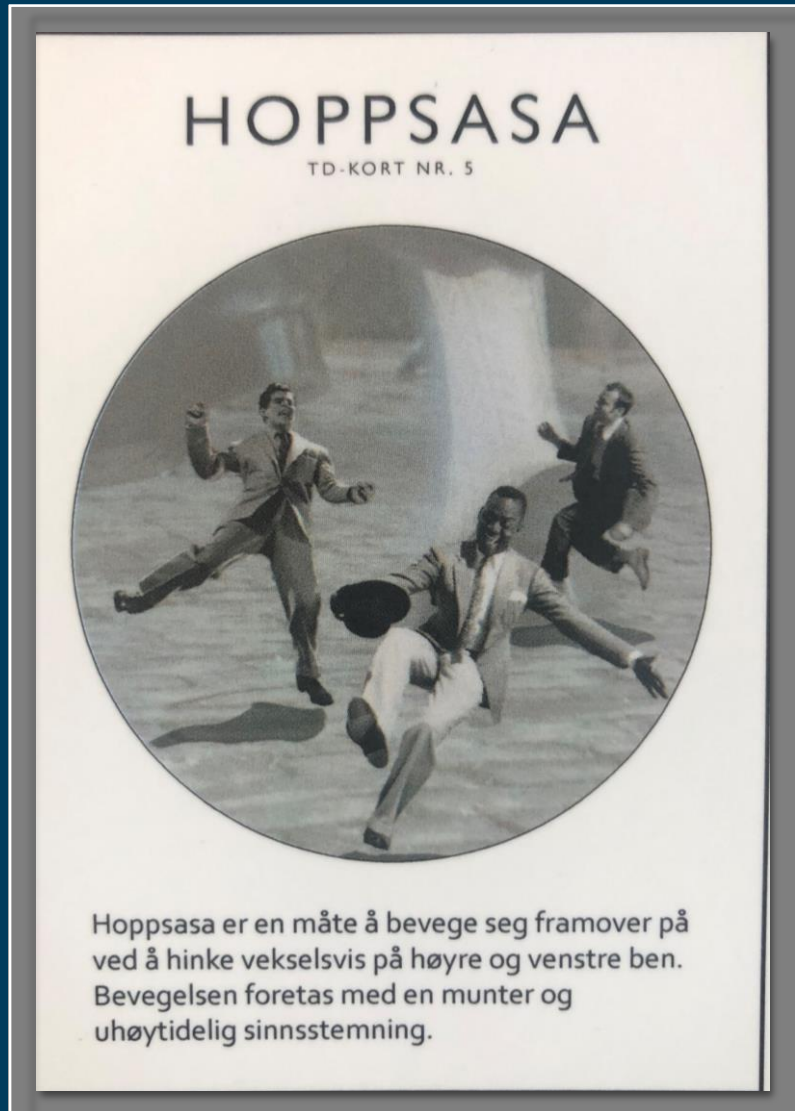
Thich Nhat Hanh 2014, «How to walk»

Gåing som filosofi og psykologi

Tap for all del ikke lysten til å gå.
Jeg går meg til det daglige velbefinnende hver dag,
og fra en hver sykdom.
Jeg går meg til mine beste tanker,
og jeg kjenner ikke en tanke så tung at jeg ikke kan gå fra den.
Når man slik fortsetter å gå,
så går det nok.

Søren Kirkegaard 1813 - 1855

Gåing som lek - kortspill

«Transporteringsdans er et usystematisk system av ulike bevegelser, stillinger og sinnstilstander som er gruppert i 20 momenter.»

Martin Slaatto /Webverket

Gåing som underholdning

Kilde: 3d-pictures.feedio.net

«Silly walk»-skilt til hele Norge

LYTT TIL TEKSTEN SKRIV UT

For å stimulere til økt fysisk aktivitet har vegdirektøren bestemt at alle fotgjengerskilt i Norge skal erstattes med såkalte «Silly walk»-skilt. Forutsetningen er at publikum benytter anledningen til å ta en «John Cleese» når gater krysses. [01.04.2014]

Vegdirektør Terje Moe Gustavsen har latt seg inspirere av «Silly walk»-skiltene som er satt opp i Ørje sentrum i Østfold – og som vakte internasjonal oppmerksomhet.

- Her kan du lære å ta en «John Cleese» (YouTube)

- Vi blir fetere og fetere, latere og latere. Nå vil vi bidra til økt fysisk aktivitet blant folk. Disse skiltene vil nå gradvis bli satt opp over hele landet. Av respekt for idemakerne Kreativiteket blir selvsagt Ørje og Østfold være vårt førstevalg, sier vegdirektøren.

Vegvesenet vil fase inn nye «Silly walk»-skilt etter hvert som dagens mer ordinære skilt skal skiftes ut. Men for å kick-starte den nye folkeaktivitet-kampanjen fra Statens vegvesen har vegdirektøren gitt grønt lys for 1.000 skilt som skal opp så raskt som mulig.

Nå trenger vi folks hjelp til å prioritere plassene hvor de nye skiltene skal opp i løpet av de kommende ukene. Vi ber folk nominere sitt forslag og sende inn til oss i Statens vegvesen.

Nå kan slike skilt komme over hele Norge. Vær med å bestemme hvor de første skiltene skal komme.

Har du sjekket datoen?

APRIL						
13	14	15	16	17	18	19
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Sjøl om det hadde vært moro med «silly walk»-skilt over hele Norge, er nok dette en aprilsnarr!

Ha en strålende dag fra oss i Statens vegvesen

Gåkultur

A photograph of a man in a brown coat and hat walking a small dog on a red leash along a cobblestone path. The path is adjacent to a large, light-colored stone wall. A black metal staircase with a railing is visible on the left side of the wall. The scene is captured in warm, golden light, casting long shadows.

Kulturen og samfunnet rundt oss
påvirker om vi velger å gå
eller ikke.

Gåkultur

En gåkultur kan forstås som
summen av holdninger,
verdier, normer, vaner,
ferdigheter og kunnskap
samfunnet har knyttet til det
å gå.

Assosiasjoner knyttet til Gåing:

*Billig, sundt, koselig, avslappende og feminint.
Men også farlig, kaldt, vått, glatt, utrykt og til tider kjedelig.*

Nødløsning. Assosieres med tur ikke transport.

Går for å våkne om morgenen.

Sosialt - Kan stoppe å prate med folk.

Hvordan vi planlegger sier noe om holdninger til gående

- Vi tilrettelegger for bilister og når de skal ta pauser og gå litt

E18 Langåker-Bommestad i Vestfold

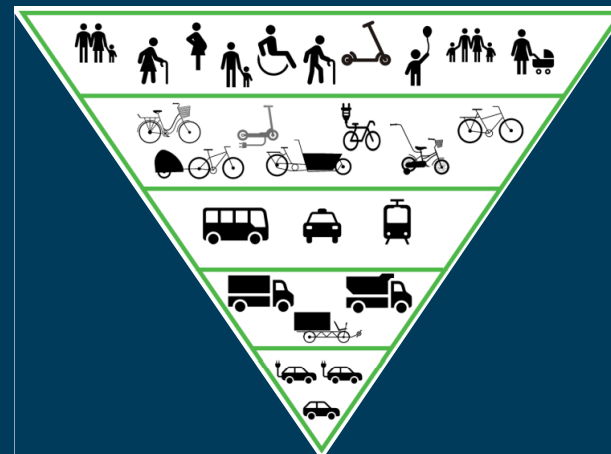

Sohlberg plassen ved Atnsjøen i Rondane

Arkitekt: Carl-Viggo Hølmehakk
Foto: Carl-Viggo Hølmehakk

- De gående skal prioriteres først i gater

Transportpyramiden med en overordnet prioritering av trafikantgrupper i byer og tettsteder

Kilde: Utkast til V125 GATEVEILEDER

- Spørsmålet er om planleggingsprinsippene følges opp i praktisk tilrettelegging og gjennomføring

Hvordan vi jobber med bærekraftig mobilitet sier noe om holdninger til gående

Gående blir nesten alltid slått sammen med syklende

- Utkast til V125 GATEVEILEDER – kapittel om «Løsninger for syklende og fotgjengere»
- NTP 2022-2033 nevnes *fotgjengere* 36 ganger, bare 5 ganger uten syklist. *Gående* nevnes 5 ganger og 2 ganger uten syklende. *Gange* nevnes 21 ganger, alltid sammen med sykling. *Gåing* nevnes ikke.

Hvordan vi jobber med samspill i trafikken sier noe om holdninger til gående

Trafikksikkerhet

Risikoen for å bli drept eller hardt skadd er om lag fem ganger høyere for fotgjengere pr. km sammenliknet med førere av personbil.

- 0-visjonen
- Beskytte de gående
- Høy egen risiko for gående
- Høy fremmedrisiko for bilister

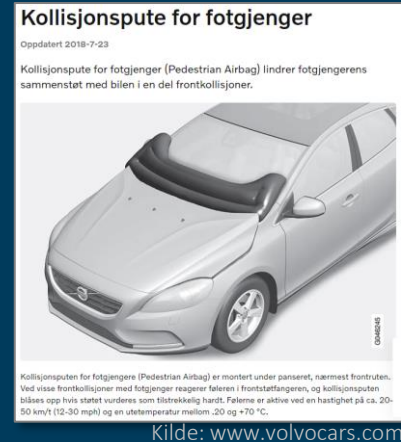

Foto: Ida Stenbråten Harildstad

Hvordan vi
drifter og
vedlikeholder
sier noe om
holdninger til
gående

Gåing i hverdagen

Ulike gå-kulturer

- **Mange reiser gjøres til fots**
 - 20 % av aller våre reiser gjøres til fots.
 - Det overgås bare av alle reisene som gjøres med bil (53%)
- **Store forskjeller**
 - Vi går mest i byene (over 30% av alle reiser)
 - Menn går mindre (18% av alle reiser) enn kvinner (23%)
 - De med barn har færrest reiser til fots (15-17%)
 - De med de høyeste inntektene (over 1.6 mill. i husholdningsinntekt) går mindre (15% av alle reiser) enn de med de laveste inntektene (under 0,6 mill. i husholdningsinntekt) (25%)

Å gå i hverdagen, er det et klasse- og statusspørsmål ?

«Assosieres med tur ikke transport.

Gåing som fritidsaktivitet

- 38% av alle fritidsreiser gjøres til fots

Gåingen i hverdagen

Kulturell endring – noen trender

Økt tempo
Status å ha mye å gjøre
Å gå tar for lang tid

«Slow city»

Transport som
kulturell ytring

Ta vare på miljø
og klima

Ta vare på egen
helse

Mikrourbanisme

A person wearing a pink and orange safety suit is walking on a sidewalk covered in snow. The person is wearing black boots and is captured in a walking motion. The background shows a snowy street with a building and a person in the distance.

Viktig å lære barn å gå

Utfordring når de med barn går minst i hverdagen

Gata og de gående

Steder der vi kan ferdes som gående

- **Veg:** Offentlig eller privat veg, gate eller plass (herunder opplagsplass, parkeringsplass, holdeplass, bru, vinterveg unntatt merket løype for beltemotorsykel, ferjekai eller annen kai som står i umiddelbar forbindelse med veg) som er åpen for alminnelig ferdsel.
- **Gangveg og sykkelveg:** Veg som ved offentlig trafikkskilt er bestemt for gående, syklende eller kombinert gang- og sykkeltrafikk. Vegen er skilt fra annen veg med gressplen, grøft, gjerde, kantstein eller på annen måte.
- **Fortau:** Anlegg for gående som er skilt fra kjørebanen med kantstein.

Statens vegnormaler slår fast at:

- «Alle gater skal tilrettelegges for gående. Løsninger for gående er blanding med øvrig trafikk, fortau, gågate eller gangveg, Gangnettet er finmasket og gir framkommelighet for gående i hele reisekjeder. Gangnettet danner effektive forbindelser mellom ulike målpunkter og etableres der folk faktisk går eller har behov for å gå. God forbindelse mellom nett for gående og holdeplasser/kollektivknutepunkt sikrer enkel overgang mellom ulike transportmidler.
- Et finmasket sammenhengende nett av gangforbindelser kan bestå av et mangfold av gangforbindelser med ulike karakter, slik som gågater, fortau, gang- og sykkelveger, gangveger og turveger. Kvaliteten på det samlede gangnettet har som mål å gi tilfredsstillende framkommelighet for hele befolkningen og prinsippene for universell utforming legges til grunn. Snarveger fungerer som supplement til resten av gangnettet og består gjerne av stier, trapper og forbindelser gjennom bebyggelse.»

Ulike gåere – ulike behov

Vi er ulike, folk er ulike, kundene er ulike. Vi har ulike behov, og vi skal ulike steder. Gående er ikke en ensartet kundegruppe, men et mangfold av ønsker og behov.

Barn som går til og fra barnehage

Voksne på vei hjem fra jobb

Eldre på vei til besøk

Viktige prinsipper

Attraktive omgivelser

Gode byrom og uteområder hvor det er attraktivt å gå

Individuelle forskjeller
Mennesker
Liten skala
Sosial kontroll
Se, føle og oppleve
Byliv
Bygninger
Parker og naturområder
Biltrafikk

Kvaliteter - Universell utforming

Hovedløsningen skal kunne brukes av flest mulig gjennom hele året

Sammenhengende standard
Underlag
Bredde
Stigning
Kontraster
Plass til snøopplag
Trapper
Ledelinjer
Steder å hvile
Drift
Belysning
Vedlikehold
Snørydding

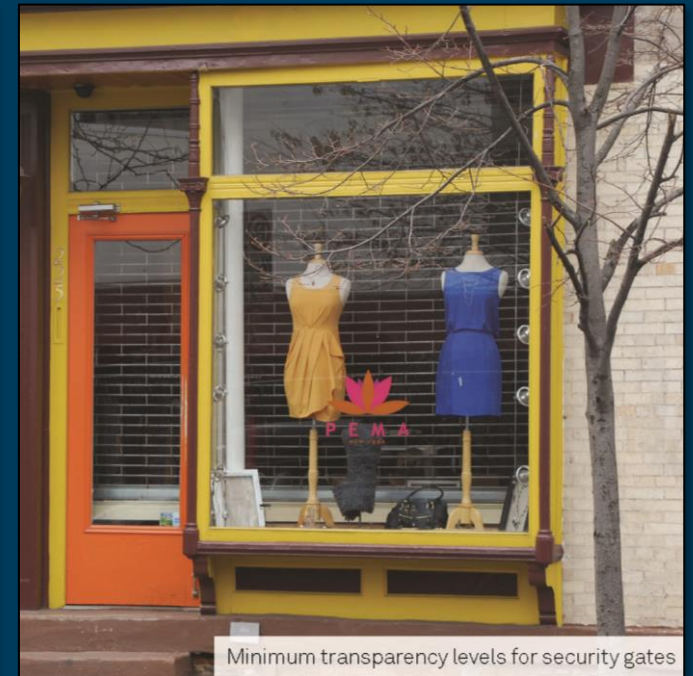
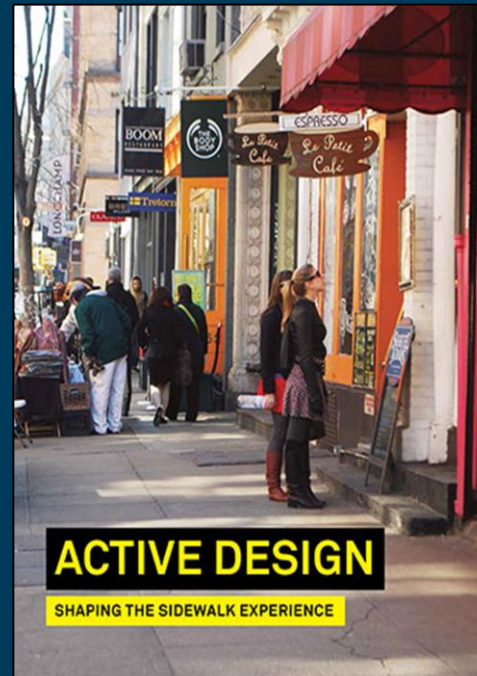
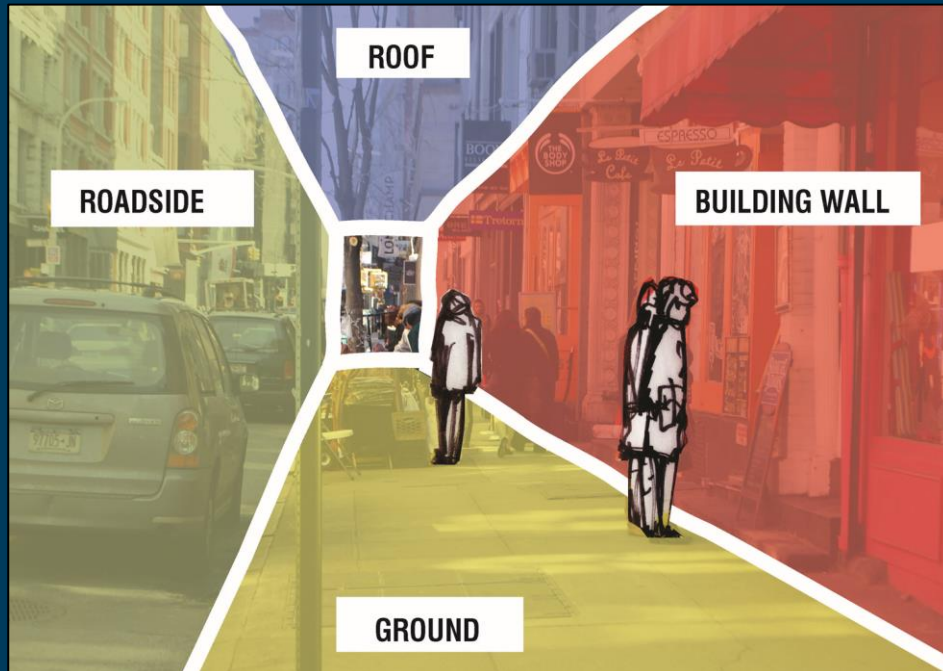
Unngå konflikter

God samhandling og kommunikasjon

Fysisk utforming
Trafikkregler
Skilt
Oppmerking
Normer
Sambruk
Ulykker
Separering
Fart
Kryssing av veg
Trafikk mengde
Strøkgater

Må ha en plan for hele fortausrommet

Kilde: <http://centerforactivedesign.org/sidewalks>

Det er ikke utelukkende positivt å være fotgjenger.

- Transportformen er ikke velegnet til lengre strekninger
- Fartsnivået er lavt
- Fotgjengere er ubeskyttet og kroppen tåler dårlig de krefter som påkjørsel av en bil med høyere hastighet enn 30 -40 km/h medfører
- Risikoen for å bli drept eller skadet er 3,0-3,5 ganger høyere enn for bilister. Dette er målt i antall drepte og skadde dividert med antall personkilometer, som er et vanligste målet (se drøfting i Bjørnskau og Ingebrigtsen 2015).
- Fotgjengere kan føle seg utrygge både i forhold til ulykker og ubehagelige hendelser som vold, ran og trakassering.
- Fotgjengere kan også bli utsatt for forurensning og støy fra trafikken.

Pax leksikon:

Fotgjengere

... Som ulempe kan anføres at det føles slitsom å gå over lange avstander, med mindre dette skjer i naturskjønne omgivelser (fottur) eller under sosialt gunstige omstendigheter (promenade)

Den gåendes situasjon?

”Gammel kunnskap er god som ny”

Gehl og Gemzøes kvalitetskriterier for fotgjengerlandskapet

BESKYTTELSE	Beskyttelse mot trafikk og ulykker ■ Opplevelse av trygghet i forhold til trafikk	Beskyttelse mot kriminalitet og vold ■ Opplevelse av trygghet ■ Levende byrom ■ Funksjoner som overlapper dag/natt ■ God belysning	Beskyttelse mot ubehagelige sansepåvirkninger ■ Vind/trekk ■ Regn/snø ■ Kulde/varme ■ Forurensning ■ Støv, blending og støy
	Muligheter for å gå ■ Plass for å gå ■ Respekt for ganglinjer ■ Interessante fasader ■ Adgang for alle ■ Gode overflater	Muligheter for å stå, opphold ■ Oppholdssoner/kanteffekter ■ Støttepunkter ■ Fasader som inviterer til opphold	Mulighet for å sitte ■ Sittesoner med mange fordeler ■ Gode sittesteder ■ Gode sittemøbler ■ Primære og sekundære sittemuligheter
	Mulighet for å se ■ Rimelige synsavstander ■ Uhindrede synslinjer ■ Interessant utsikt ■ Belysning (kveld/natt)	Muligheter for å lytte og tale ■ Lavt støynivå, ■ Samtalevennlige sittearrangementer	Mulighet for fysisk utfoldelse/aktiviteter ■ Invitasjon til fysiske aktivitet, morsjon, lek og kreativ utfoldelse ■ Dag og natt ■ Vinter og sommer
KVALITETER/ FORNØYELSE	Skala ■ Dimensjonering av bygninger og rom i en menneskelig skala relatert til sanser, adferd og mulighet for bevegelse.	Mulighet til å nyte positive aspekter ved klimaet ■ Sol/skygge ■ Varme/kulde ■ Le/vind (vekting varierer fra region til region og årets sesonger)	Estetisk kvaliteter og positive sanseintrykk ■ God utforming og gode detaljer, ■ Fin utsikt ■ Gode materialer ■ Trær, planter, vann

Gata trenger mennesker

- Sosialt liv
- Sosial kontroll

Integrere boliger, handel og kontorarbeidsplasser

Foto: Arne Danielsen

Kilde: Fotostock.adobe.com

Foto: Guro Berge

Foto: Amund Johnne

Vi betaler i dyre dommer for å bo et sted - som er tilrettelagt for å gå

Omtrent slik vil det se ut i Bispevika i 2024. Foto: Oslo S Utvikling AS, Kilde: Aftenposten

Well-designed cities of today will be healthy cities of tomorrow

Dr Chinmoy Sarkar

Assistant professor at the Healthy High Density Cities Lab of the University of Hong Kong and lead author of the study.
“Public health interventions must consider the intangible value of urban planning and design

Walkable cities reduce blood pressure and hypertension risk, study finds

The Guardian
International edition

Research finds significant link between the walkability of a city and the blood pressure and hypertension risk of the people who live there

▲ The pedestrian-focused North Laine area of Brighton. Photograph: Alamy

Næringslivet trenger de gående

4

Nyheter

Bilfritt byliv i Oslo

Aftenposten
Søndag 8. august 2021

Kundene kommer til fots, bilene er borte. Bohus selger sofaer i Torggata.

Ikea åpnet i Akersgata i fjor. Bohus er nå i Torggata. I september kommer en bilforretning midt i Karl Johans gate. Foto: Ketil Blom Haugstulen

Bjørn Næss i Oslo Handelsstands Forening er i all hovedsak positiv til bilfritt byliv. Han sier at handelen i sentrum går godt. Foto: Håvard Schei

Byen og de gående

Byen er bevegelse

Hvem former byen?

Mennesker

Økonomien

Planleggere

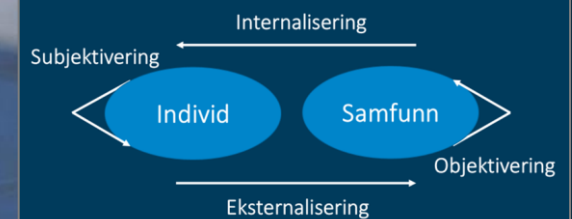

Foto: Arne Danielsen

Virkeligheten er et resultat av samspillet mellom mennesker og deres ytre verden. Vi former våre omgivelser samtidig som vi former oss selv og vår identitet

Møte med de andre

Georg Simmel «Storbyen og åndslivet»

I storbyen er det veldig mange som bor – vi er anonyme over for hverandre

Blasertheten er en urban væremåte

Likevel har vi et indre ønske om å vise hvem vi er og hvem vi hører sammen med.

Det vil si at vi ønsker å iscenesette oss selv og vise vår identitet.

Klær og væremåter er noen slike identitetsmarkører.

Fordelen ved å bo i en storby er at vi kan velge mange ulike identiteter i ulike situasjoner.

- Bli lagt merke til
- Signalisere til «egen gruppe»

Ulike soner – ulik avstand til hverandre

Private rom

Intimsone

Personlig sone

Offentlige rom

Sosiale sone

Offentlig sone

Fotokilde: stock.adobe.com

Skaper et privat rom ute i det offentlige

Vi er opptatt med vårt

Privat lyd

Offentlig uoppmerksomhet

Møte med venner og bekjente

Vi er inkludert og en del av samfunnet

De tilfeldige møtene med venner, kollegaer, gamle skolekamerater og naboer

Normer for samhandling – Urban kompetanse

Fortrinnsvis vike til høyre for hverandre

Ikke stoppe opp og hindre andres ferdsel

Foto: Guro Berge

Den hyggelige byen

Konfliktfri, har et alminnelig sosialt byliv med kafeer, benker og lignende og er preget av pene omgivelser

Det urbane

Møte med de fremmede og med det fremmede

Den trygge byen

Relativt tett befolket (sosial kontroll), oversiktlig, tydelig og forståelig

Den spennende byen

Gir utfordringer, er preget av kontraster, har ekstraordinær og utsøkt estetikk, og er uforutsigbar.

Hvem har glemt?

- Planleggere og utbyggere
- Veieiere
- Vi - folket

«Alle» har glemt – Vi må alle huske bedre

Særlig disse unge må huske på at det er mulig å gå

Hva skal vi gjøre?

Å gå

- Gå til hundene
 - Gå over streken
 - Gå fra konseptene
 - Gå den veien høna sparker
 - Gå over bekken etter vann
 - Gå mot strømmen
-
- Stå på egne ben

Takk for at jeg fikk snakke
til dere om dette

